

Κοινωνική Ανάπτυξη

Η ψυχοκοινωνική θεωρία του Erik Erikson

- ▶ *«Όσο καλύτερα γνωρίζεις τον εαυτό σου, τόσο περισσότερη υπομονή έχεις για αυτά που βλέπεις στους άλλους»*

Ποιος ήταν ο Erikson (αναζήτηση ταυτότητας)

- ▶ **Γερμανός** (με Σκανδιναβική καταγωγή)
- ▶ Ο **πατέρας** του **εγκατέλειψε** την οικογένεια προτού καν γεννηθεί ο Erik.
- ▶ Η μητέρα του τελικά **παντρεύτηκε** έναν **γιατρό**.
- ▶ Στο Δημοτικό, τα παιδιά τον **κορόιδευαν** επειδή ήταν ψηλός, ξανθός, γαλανομάτης.
- ▶ Έγινε **καλλιτέχνης** (ζωγράφος), αμέριμνος, μποέμ.

Ποιος ήταν ο Erikson...

- ▶ Γνώρισε **την Άννα Φρόντ**, όταν δίδασκε σε ένα σχολείο της Βιέννης.
- ▶ Η Άννα έγινε η προσωπική του ψυχαναλύτρια.
- ▶ Παντρεύτηκε μια **Καναδέζα χορεύτρια** (Joan Serson). Έκαναν τρία παιδιά.
- ▶ **Με την άνοδο των Ναζί έφυγε από την Ευρώπη και εγκαταστάθηκε στην Αμερική. (Βοστώνη)**
- ▶ Έγινε διάσημος **(παιδο)ψυχαναλυτής**.
- ▶ Καθηγητής στην ιατρική σχολή του Harvard, έχοντας μόνο απολυτήριο Γυμνασίου!
- ▶ Του δόθηκε η Αμερικανική υπηκοότητα.

Βασικές θέσεις του Erikson

Επικεντρώθηκε κυρίως

- ▶ Ανάπτυξη της **φυσιολογικής** προσωπικότητας.
- ▶ Στις λειτουργίες του **«Εγώ»**
- ▶ Στην έννοια της ταυτότητας και την **«κρίση ταυτότητας»**
- ▶ Στους κοινωνικοπολιτισμικούς παράγοντες.
- ▶ Στην **αρχή της αμοιβαιότητας**: Αλληλεπίδραση του ατόμου με άλλα άτομα
- ▶ Στην **αλληλεπίδραση των γενεών** (η ανάπτυξη των παιδιών επηρεάζει και την εξέλιξη των γονιών)

Στάδια ψυχοκοινωνικής ανάπτυξης κατά Erikson

- ▶ Μια από τις πιο γνωστές θεωρίες προσωπικότητας.
- ▶ Αντίθετα όμως με τη θεωρία των ψυχοσεξουαλικών σταδίων, ο Erikson περιγράφει τον αντίκτυπο της **κοινωνικής εμπειρίας** κατά τη διάρκεια **ολόκληρης της ζωής**.
- ▶ Σε κάθε στάδιο το άτομο ενδιαφέρεται να γίνει ικανό σε ένα τομέα της ζωής του.

Στάδια ψυχοκοινωνικής ανάπτυξης κατά Erikson

- ▶ 8 εξελικτικά στάδια.
- ▶ Η **εφηβεία** αποτελεί το πλέον σημαντικό διαμόρφωσης της ψυχοκοινωνικής μας ταυτότητας.
- ▶ Σε κάθε στάδιο το άτομο βιώνεται μια **σύγκρουση** (κρίσιμη καμπή) στην ανάπτυξη της προσωπικότητας. Αν το στάδιο αντιμετωπίζεται επιτυχώς, το πρόσωπο θα αισθανθεί μια αίσθηση **κυριαρχίας** (mastery). Αν το στάδιο δεν ρυθμιστεί σωστά, το άτομο θα βγει με μια αίσθηση **ανεπάρκειας**.

«Κρίση Ταυτότητας»

- ▶ *Είστε αβέβαιοι για το ρόλο σας στη ζωή;*
- ▶ *Αισθάνεστε ότι δεν ξέρετε “τον πραγματικό εαυτό σας”;*
- ▶ Αν απαντάτε «ναι», μπορεί να βιώνετε μια **κρίση ταυτότητας**.
- ▶ Πρόκειται για μία περίοδο εντατικής ανάλυσης και **εξερεύνησης** των διαφορετικών τρόπων αντίληψης του εαυτού.
- ▶ Εμφανίζεται **κατά τη διάρκεια της εφηβείας**, όταν οι έφηβοι παλεύουν μεταξύ συναισθημάτων ταυτότητας και σύγχυσης ρόλων. Το επίτευγμα της ταυτότητας εμφανίζεται όταν περάσει ένα άτομο από μια εξερεύνηση των διαφορετικών ταυτοτήτων και έχει αναλάβει δέσμευση για μία.

Βασικές Θέσεις

- ▶ **Η προσωπικότητα μεταβάλλεται ως το τέλος της ζωής** και αναπτύσσεται ακολουθώντας κάποιες φάσεις (οκτώ φάσεις της επιγένεσης/κύκλοι ζωής).
- ▶ Κάθε φάση αντιστοιχεί σε μια συγκεκριμένη περίοδο που πρέπει να ξεπεραστεί ώστε να προσαρμοστεί η προσωπικότητα ομαλά στην επόμενη φάση.
- ▶ Η μετάβαση από τη μια φάση στην άλλη χαρακτηρίζεται ως **κρίση**, δηλ. ως μια ανάγκη επίλυσης των προβλημάτων που συνδέονται με τη συγκεκριμένη φάση ή τον εαυτό και το κοινωνικό περιβάλλον του ατόμου.
- ▶ Ο χαρακτήρας των φάσεων είναι περισσότερο **ψυχοκοινωνικός**, σε σχέση με τα στάδια του Freud που αφορούν περισσότερο στην ψυχοσεξουαλική εξέλιξη του ατόμου.
- ▶ Σημασία έχει η **ισορροπία** στο δίπολο κάθε φάσεως. Πχ., στην πρώτη φάση το άτομο χρειάζεται να αποκτήσει κυρίως τη βασική εμπιστοσύνη αλλά παράλληλα χρειάζεται να αποκτήσει και ένα βαθμό δυσπιστίας, που θα το βοηθήσει στην πληρέστερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς του.

Φάσεις ζωής	Ψυχοκοινωνικές Κρίσεις	Σημαντικές σχέσεις	Καθήκοντα
Νηπιακή (1 ^ο έτος)	Εμπιστοσύνη-Δυσπιστία	Μητέρα	Να πάρει και μετά να δώσει
Πρώτη παιδική (2 ^ο έτος)	Αυτονομία-Ντροπή, αμφιβολία	Γονείς	Να συγκρατήσει, να αφήσει.
Προσχολική (3-5 έτη)	Πρωτοβουλία-Ενοχή	Πυρηνική Οικογένεια	Να παίζει ρόλους
Σχολική (6-12 έτη)	Παραγωγικότητα-κατωτερότητα	Το σχολείο της γειτονιάς	Να φτιάχνει πράγματα/συναρμολογεί
Εφηβική (13-20 έτη)	Ταυτότητα-Διάχυση ταυτότητας	Ηγετικά πρότυπα (ομάδες συνομήλικων)	Να γίνει ο εαυτός του ή να μη γίνει
Νεανική ηλικία (21-40 έτη)	Οικειότητα - απομόνωση	Σύντροφοι στη φιλία, το σεξ, το συναγωνισμό, τη συνεργασία	Να χάσει και να βρει τον εαυτό του στον άλλο
Μέση ηλικία (41-65 έτη)	Αναπαραγωγικότητα, δημιουργικότητα-αδράνεια	Οικογένεια/κοινωνία	Να φροντίζει για τον άλλο
Γεροντική ηλικία (65 και άνω)	Ακεραιότητα – Απόγνωση	Κοινωνία/ανθρωπότητα	Να αντιμετωπίζει την επικείμενη ανυπαρξία (θάνατο)

1. Εμπιστοσύνη – δυσπιστία

- ▶ αν η **μητέρα** ικανοποιεί κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις ανάγκες του παιδιού αυτό αποκτά **εμπιστοσύνη**. Διαφορετικά γίνεται δύσπιστο και νιώθει ανασφάλεια. Το βρέφος μαθαίνει ότι οι άλλοι φροντίζουν για τις βασικές ανάγκες του. Αν αυτοί που το φροντίζουν αρνούνται ή είναι ασυνεπείς το βρέφος, θα δει τον κόσμο ως ένα επικίνδυνο μέρος γεμάτο αναξιόπιστους ανθρώπους.

2. Αυτονομία-αμφιβολία

- ▶ η περίοδος του πρωκτικού φροϋδικού σταδίου κατά την οποία το παιδί διδάσκεται καλούς τρόπους. Η καλή μεταχείριση στο στάδιο αυτό δημιουργεί στο παιδί **αυτονομία**. Σε αντίθετη περίπτωση το παιδί αμφιβάλλει για τη δυνατότητα να κάνει κάτι μόνο του και **ντρέπεται**. Το παιδί μαθαίνει να τρέφεται και να ντύνεται μόνο του, να προσέχει την υγιεινή του. Αποτυχία λοιπόν στην προσπάθεια αυτή ανεξαρτησίας αναγκάζει το παιδί να αμφιβάλλει για τις δυνατότητες του και αισθάνεται ντροπή.

3. Πρωτοβουλία – Ενοχή

- ▶ Το παιδί μαθαίνει να **συνεργάζεται** και να αναλαμβάνει **πρωτοβουλίες**. Αν αυτό δεν γίνει συνεχίζει να εξαρτάται από τους άλλους και γίνεται άτολμο. Μαθαίνει να ενεργεί σαν μεγάλος και προσπαθεί αν δεχτεί ευθύνες που ξεπερνούν κατά πολύ την ικανότητα του να τις χειριστεί. Μερικές φορές λοιπόν αναλαμβάνει στόχους ή δραστηριότητες που συγκρούονται με αυτές των γονιών και αυτές οι συγκρούσεις μπορεί αν τον κάνουν να αισθάνεται άσχημα.

4. Παραγωγικότητα – Κατωτερότητα

- ▶ Το στάδιο της **εργατικότητας**. Το παιδί αποκτάει σημαντικές **κοινωνικές και σχολικές δεξιότητες**. Αν είναι αρκετά εργατικό, αποκτάει τις αναγκαίες κοινωνικές και ακαδημαϊκές δεξιότητες που το κάνουν να νιώθει **σιγουριά για τον εαυτό του**. Αποτυχία στην απόκτηση αυτών των ιδιοτήτων το οδηγεί σε συναισθήματα **κατωτερότητας**. Σημαντικοί κοινωνικοί παράγοντες είναι οι δάσκαλοι και οι συνομήλικοί του.

5. Ταυτότητα-σύγχυση ρόλων

- ▶ ο **έφηβος** βρίσκεται στο σταυροδρόμι μεταξύ **παιδικής ηλικίας και ωριμότητας**. Παλεύει με το ερώτημα **«ποιος είμαι;»**. Σκοπός του είναι να αποκτήσει την **κοινωνική** και **επαγγελματική** του ταυτότητα, ειδάλλως θα παραμείνει μπερδεμένος σχετικά με τους ρόλους που πρέπει να παίξει ως ενήλικας. Κοινωνικός παράγοντας κλειδί στην εφηβεία είναι η **παρέα των συνομηλίκων**.

6. Οικειότητα – Απομόνωση

- ▶ Πρωταρχικό καθήκον του νέου ανθρώπου η δημιουργία **ισχυρών φιλικών δεσμών** και η βίωση **συναισθημάτων αγάπης και συντροφικότητας** με έναν άλλο άνθρωπο. Αισθήματα **μοναξιάς** και **απομόνωσης** είναι πιθανόν να προκύψουν από την αδυναμία του να δημιουργήσει φιλίες ή μια στενή σχέση. Κοινωνικοί παράγοντες κλειδιά: **οι εραστές, οι σύζυγοι, οι στενοί φίλοι (και των δύο φύλων).**

7. Δημιουργικότητα – Αδράνεια

- ▶ Ο ενήλικας πλέον αντιμετωπίζει τα καθήκοντά του να γίνει **παραγωγικός** στη δουλειά του και να θρέψει την οικογένειά του ή/και **να φροντίσει τις ανάγκες των νέων ανθρώπων**. Το επίπεδο «παραγωγικότητας» καθορίζεται από την καλλιέργεια κάθε ατόμου. Αυτός που είναι ανίκανος ή απρόθυμος να αναλάβει τις ευθύνες του θα γίνει **στάσιμος** και/ή ατομοκεντρικός. Σημαντικοί κοινωνικοί παράγοντες είναι ο/η σύζυγος, **τα παιδιά** και τα κοινωνικά πρότυπα.

8. Ικανοποίηση – Απόγνωση

- ▶ Ο **γηραιότερος ενήλικας** αναπολεί τη ζωή του, βλέποντάς την είτε ως σημαντική, παραγωγική και **ευτυχή εμπειρία**, είτε ως **μεγάλη απογοήτευση γεμάτη ανεκπλήρωτες υποσχέσεις** και απραγματοποίητους στόχους. Οι εμπειρίες της ζωής του, ιδιαίτερα οι κοινωνικές εμπειρίες του, θα καθορίσουν την έκβαση της τελευταίας κρίσης της ζωής.

J. Marcia: Διαμόρφωση Ταυτότητας

	ΔΕΣΜΕΥΣΗ	
	-	+
ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ	Μορατόριουμ	Κατακτημένη ταυτότητα
	Σύγχυση Ταυτότητας	Δοτή ταυτότητα